

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. generała broni K. Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

~~XXXXXXXXXX~~

Egz. Nr 1

ppłk dypl. Stanisław WOŁYNIAK

**Temat: ORGANIZACJA I PROWADZENIE ROZPOZNANIA
NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA**

(wykład)

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZTABU GENERALNEGO
AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

Nr 026982
26982

REMBERTÓW

MAJ

1964

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

im. generała broni K. Świerczewskiego

Slr-235/04/24
Zielona

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

[REDACTED]

Egz. Nr 1

ppłk dypl. Stanisław WOŁYNIAK

Temat: ORGANIZACJA I PROWADZENIE ROZPOZNANIA
NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA

(wykład)

✓

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

Nr 026982

26982

REMBERTÓW

MAJ

1964

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

im.gen.broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

"ZATWIERDZAM"
SZEF KATEDRY OTK

płk prof. A. MADEJSKI

Dnia 14.04.1964r.

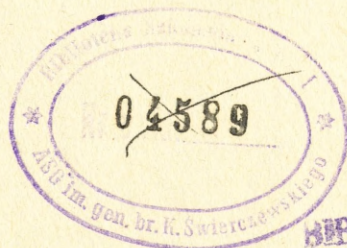
Przekł. prot. 12357.

~~_____~~
Egz.nr... 1

ppłk dypl. Stanisław WOŁYNIAK

Wykład

Temat : "ORGANIZACJA I PROWADZENIE ROZPOZNIANIA NA OBSZARZE
WOJEWÓDZTWA".

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZTABU GENERALNEGO
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

126982

Rembertów

kwiecień

1964 r.

PLAN WYKŁADU

1. Rola i znaczenie oraz właściwości systemu rozpoznania województwa.
2. Ogólne problemy i zadania rozpoznania na obszarze województwa.
3. Siły, środki oraz źródła rozpoznania województwa.
4. Organizacja rozpoznania.
5. Praca wydziału operacyjno -- rozpoznawczego WSzW.
6. Analiza i wykorzystanie danych z rozpoznania.
7. Wnioski końcowe.

1. Rola i znaczenie oraz właściwości systemu rozpoznania
województwa.

W strukturze organizacyjnej systemu obrony kraju województwo jest jednym z podstawowych szczebli kierowania i zarządzania państwem. Jeżeli sprawne funkcjonowanie władz wojewódzkich w dziedzinie kierowania całokształtem życia i pokojowej pracy województwa jest nie do pomyślenia bez doskonałej, aktualnej znajomości wszystkich potrzeb i realnych możliwości społeczeństwa i gospodarki to tym bardziej nie może być mowy o rzeczywistym i skutecznym kierowaniu obroną województwa bez doskonale funkcjonującego rozpoznania.

Zakres uprawnień pokojowych, a tym bardziej przewidywanych na wypadek wojny, daje władzom wojewódzkim prawo i możliwość dysponowania różnymi, poważnymi siłami i środkami obronnymi. Aby je skutecznie wykorzystać trzeba mieć możliwość posiadania odpowiednio wcześniej aktualnych danych co do rzeczywistych potrzeb. Potrzeby te jednak z reguły są większe od realnych możliwości województwa. Konieczną jest więc umiejętność ich gradacja co do ważności, koniecznym jest zapewnienie sobie możliwości prawidłowego określania głównego wysiłku wszystkich przedsięwzięć obronnych.

A w tych warunkach nie można się obejść bez sprawnie działającego i wszechstronnego systemu rozpoznania.

WKO jest w województwie pełnoprawnym organem władzy państwowej w czasie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny, organem władzy tak cywilnej jak i wojskowej, kierującym całokształtem życia i nieomal całością przedsięwzięć obronnych. Wykorzystywać więc może i musi zarówno stale funkcjonujący aparat cywilnej informacji o stanie i sytuacji województwa we wszystkich dziedzinach oraz stale funkcjonujący aparat rozpoznania specjalnego organów bezpieczeństwa, jak i system rozpoznania czysto wojskowego, uruchamiany w wypadku wyraźnej konieczności. Praca wszystkich tych organów rozpoznania i informacji wyraźnie się zazębia, musi stanowić doskonale uzupełniający się wzajemnie system, gdyż tylko taki system może zapewnić możliwość aktualnego dysponowania pełnią danych niezbędnych dla podjęcia ważkich decyzji zarówno

o charakterze czysto militarnym jak i o charakterze polityczno-
oraz gospodarczo-obronnym.

Z powyższego wynika, że :

- stale istniejące i funkcjonujące systemy rozpoznania i informacji zajmujące się dostarczaniem władzom wojewódzkim danych o sytuacji politycznej, gospodarczej i stanie bezpieczeństwa wewnętrznego, powinny w razie potrzeby być zdolne rozszerzyć swą działalność także na problematykę operacyjno-obronną, a więc czysto wojskową;
- system rozpoznania wojskowego uruchomiony w razie potrzeby powinien bazować na rezultatach dotychczasowej pracy systemów stale funkcjonujących i objąć swym zasięgiem nie tylko problematykę czysto wojskową, ale także polityczną i gospodarczo-obronną;
- konieczną jest ścisła współpraca i pełna koordynacja wszystkich poczynąń w dziedzinie rozpoznania i informacji.

Cel i zadania systemu OTK rzutują więc w istotny sposób na treść pojęcia rozpoznania. W warunkach OTK , a więc także na szczeblu województwa, rozpoznanie to działalność mająca na celu uzyskanie i dostarczenie władzom na czas, wiarygodnych i aktualnych danych o charakterze, wielkości i stanie zagrożenia lub efektach celowej działalności wroga zewnętrznego i ewentualnie wewnętrznego oraz katastrof/żywiolowych lub epidemii.

2. Ogólne problemy i zadania rozpoznania na obszarze województwa.

Zagrożenie bezpieczeństwa, a nawet efekty wrogiej działalności przeciwnika oraz niszczące skutki katastrof i epidemii nie są związane wyłącznie z warunkami wojennymi. Wręcz przeciwnie zagrożenie to jest stałe. Oczywiście w warunkach szczególnych napięcie zagrożenie to wzrasta, w innych okresach maleje. W warunkach wojny wielkość zagrożenia bezpieczeństwa wzrasta wielokrotnie i niepomierne oraz przybiera szczególny charakter, a skutki działalności przeciwnika przytłaczają wszystkie inne sprawy. Nie oznacza to jednak, że w okresie pokojowym bezpieczeństwo jest choćby względnie pełne. Wroga działalność prowadzona jest ciągle, zmienia się tylko jej intensywność, metody oraz siły i środki. Pokojowy

okres wrogiej działalności ma często charakter wyłącznie działalności rozpoznawczo-organizacyjnej.

Przeciwnik w okresie pokojowym stara się przede wszystkim dokładnie poznać teren, uzyskać jak najwięcej potrzebnych mu wiadomości wywiadowczych, zorganizować dostatecznie silną siatkę rozpoznawczą na okres wojny, przygotować przyszłe ewentualne akcje przeciwko interesującym go krajom itd. Rozpoznanie wrogiej działalności przeciwnika, poznanie metod jego pracy i ocena jej efektów jest niewątpliwie pracą bardzo trudną, wymagającą ogromnego wysiłku i dobrze przeszkolonego w tym kierunku personelu.

Istniejące w USA "Centrum Działań Sił Lądowych" zasila swoimi absolwentami również kontynent europejski. Działalność ich skierowana jest przede wszystkim przeciwko krajom socjalistycznym.

Zadaniem ich w czasie wojny jest organizowanie sabotażu, dywersji, terroru, paniki, band zbrojnych itp. Wielu z nich już obecnie zajmuje się prowadzeniem przeciwko naszym krajom dywersji politycznej. Na obszarze województwa mogą znajdować się również ludzie ścigani za przestępstwa karne, którzy często zdolni są tworzyć bandy zbrojno-rabunkowe. Ten element jest najbardziej podatny na wpływ wrogiej propagandy i łatwo może stać się narzędziem jej działalności. Oprócz wymienionych potrzeb rozpoznania mającego na celu wykrycie już w okresie pokojowym systemu, metod oraz sił i środków wrogiej działalności zagrażającej bezpieczeństwu województwa, istnieje szereg zadań rozpoznawczych charakteru gospodarczo-obronnego. Rozpoznanie to ma na celu wykrycie wszelkich objawów zagrożenia bezpieczeństwa ludności oraz mienia przed różnymi klęskami żywiołowymi /powodzie, pożary, huragany/, epidemiami chorób u ludzi i zwierząt. W okresie powojennym w Polsce przeżyliśmy już sporo klęsk żywiołowych. Powodzie na Podkarpaciu, w dolinach rzek Wisły, Bugu, Narwi i Warty oraz w wielu innych rejonach kraju.

Rozmiary ich obejmowały nieraz dziesiątki i setki kilometrów kwadratowych. Pod wodą znalazło się wiele osiedli, dotarła ona swoim niszczącym działaniem nawet do niektórych miast niżej

położonych. Okresy susz letnich i jesiennych sprzyjają powstawaniu pożarów lasów. Im większy masyw leśny tym większa jest groźba pożaru. Szybkie rozprzestrzenianie się ognia na dużych obszarach leśnych przekracza niejednokrotnie możliwości walki z nim. Pożary lasów rokrocznie powodują wielkie straty w drzewostanie naszego kraju, który i tak jest dość skromny. Ogień wykorzystuje każdą nieostrożność człowieka posługującego się nim i czyni ogromne straty szczególnie na wsiach gdzie większość zabudowań wykonano z materiałów łatwopalnych. Nie omija on również miast, fabryk, wielkich składów, portów itp.

Tylko dobrze zorganizowane i sprawnie działające rozpoznanie jest w stanie wykryć na czas zagrożenia żywiołem. Wczesne wykrycie groźby powodzi umożliwia uruchomienie na czas wszystkich posiadanych sił i środków w celu zapobieżenia jej powstaniu, względnie ograniczenie jej rozmiarów lub skutków. Zapewnia możliwość dokonania na czas ewakuacji ludności wraz z jej dobytkiem z obszarów zagrożonych powodzią. Rozpoznanie przeciwpożarowe, o ile jest sprawne, stwarza warunki niezbędne do ugaszania względnie choćby zlokalizowania pożarów.

Epidemie chorób stanowiły dawniej wielką groźbę dla społeczeństwa. Prymitywne środki oraz sposoby wykrywania i leczenia chorób zakaźnych nie były w stanie zapobiec jej rozszerzaniu się. Niektóre z chorób medycyna była w stanie tylko rozpoznać lecz nie posiadała środków do jej zwalczania. Ludzi dotkniętych taką chorobą oczekiwała pewna śmierć. Obecne osiągnięcia w dziedzinie medycyny pozwalają rozpoznać i wyleczyć na ogół każdą chorobę. Nie oznacza to jednak, że zniknęła groźba epidemii. Przykładem tego może być epidemia ospy w lecie 1963 roku jaką przeżyło szczególnie województwo wrocławskie. Tylko dzięki sprawnemu rozpoznaniu służby zdrowia i pomocy społeczeństwa można było zapobiec rozszerzeniu się tej strasznej choroby, która i tak pociągnęła za sobą kilka ofiar śmiertelnych. Nie mniej groźne są choroby zakaźne zwierząt, szczególnie w okresie letnim. Wtedy większość zwierząt domowych wychodzi w pole, wypasa się gromadnie, a to sprzyja szybkiemu rozprzestrzenianiu się chorób.

Mleko i mięso ze zwierząt chorych jest groźne dla zdrowia ludzi. Wynika stąd poważne zadanie rozpoznania dla służby weterynaryjnej.

Wreszcie niestety nie możemy zaliczyć do rzadkich wypadków drogowych i kolejowych, a nawet innych wypadków nieszczęśliwych, pociągających ofiary w ludziach i mieniu, często bardzo bolesne i kosztowne. Szybkość uzyskania danych o wypadku i przekazanie ich właściwym władzom często decyduje o wielkości ostatecznych strat i możliwości ich zmniejszenia dzięki szybkiej akcji ratowniczej.

Tak najogólniej przedstawiają się problemy i zadania rozpoznania na obszarze województwa w okresie pokojowym. Okres bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wybuch wojny wprowadza szereg nowych problemów wymagających zwiększenia wysiłku rozpoznania do maksimum.

Obok skrytego dotychczas oddziaływania przeciwnika mającego charakter rozpoznawczo-organizacyjny występuje aktywna działalność z wykorzystaniem wszystkich środków fizycznego oddziaływania. Środki masowego rażenia stosowane w różnej postaci za pomocą różnych środków przenoszenia spowodują prawdopodobnie ogromne straty ludzkie i materialne. Obszar zaplecza przeciętnie nasycony siłami obrony terytorialnej stanie się z pewnością ponętym dla działalności grup specjalnych nieprzyjaciela.

Ponadto nieprzyjaciel będzie dążył do psychologicznego oddziaływania na ludność wszystkimi dostępnymi mu sposobami. Różne środki i sposoby oddziaływania nieprzyjaciela wysuwają nowe potrzeby i zadania rozpoznania.

Wykrycie na czas zagrożenia uderzeniem z powietrza jest dotychczas jedynym środkiem zapewniającym minimum szans na uruchomienie wszelkich środków bezpieczeństwa i chociaż nie może zapewnić ochrony przed skutkami uderzeń npla, to może je znacznie zmniejszyć. Równie ważnym jest dostarczenie na czas dostatecznie dokładnych danych o skutkach uderzeń przeciwnika od tego zależy przecieź celowość i skuteczność akcji ratowniczych. Ważnym zadaniem rozpoznania w czasie działań wojennych jest wykrycie: grup specjalnych, rejonów

ich bazowania, określenia obiektów dywersyjnego zainteresowania, systemu łączności, symptomów ewentualnego powstawania zbrojnego podziemia itd.

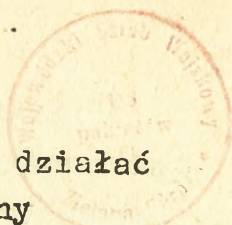
Psychologiczne oddziaływanie na ludność może poważnie utrudnić realizację najlepszych nawet przedsięwzięć związanych z obroną województwa. Rozpoznanie w tym zakresie musi wykryć na czas wszelkie objawy psychologicznego oddziaływania nieprzyjaciela, aby natychmiast można było wprowadzić odpowiednie środki zapobiegawcze. Poważnie zwiększa się zadania rozpoznania realizowane na rzecz przedsięwzięć gospodarczo-obronnych. O ile w okresie pokojowym, pożary powstawały na skutek nieumyślnej działalności człowieka, a powodzie były wynikiem kaprysu natury to w czasie wojny staną się one ponadto i przede wszystkim wynikiem celowej działalności nieprzyjaciela. Wzrośnie również rola i zadania rozpoznania sanitarno-epidemiologicznego. Ruchy ludności wywołane potrzebą jej rozśrodkowania i ewakuacji będą na ogół sprzyjały powstawaniu różnych chorób. Ponadto nieprzyjaciel może stosować również biologiczne środki walki.

Rozpatrując ogólne problemy i zadania rozpoznania można stwierdzić, że wiele z nich występuje w okresie pokojowym i w czasie wojny. Rozpoznanie trwające stale ma charakter stacjonarny jest ściśle powiązane z terenem, posiada odpowiednio rozbudowaną siatkę rozpoznawczą.

Niektóre zadania rozpoznania występują tylko doraźnie. Do doraźnych zadań można zaliczyć rozpoznanie przeciwdywersyjne prowadzone przez wojska obrony terytorialnej. Działalność dywersyjna występuje najczęściej w czasie wojny, ale nie oznacza to, że nie ma ona miejsca w okresie pokojowym. Po zakończeniu drugiej wojny problem walki z różnymi grupami dywersyjnymi istniał w Polsce, Czechosłowacji, a nawet na niektórych terenach Związku Radzieckiego. W walce z bandami UPA zaangażowane były jednostki wojska, KBW, milicji.

Utworzono nawet specjalną grupę operacyjną "WISŁA" w celu kierowania całością działań przeciwdywersyjnych.

Wojskowe rozpoznanie przeciwdywersyjne występuje wówczas kiedy na obszarze województwa lub w pewnych jego rejonach powstanie zagrożenie dywersyjne wymagające wzmocnienia wojskami obrony terytorialnej ochrony niektórych obiektów i zwalczania dywersji.

Z chwilą zlikwidowania dywersji automatycznie przestaje działać rozpoznanie ogólnowojskowe prowadzone przez wojska obrony terytorialnej. *Podobny doraźny charakter ma rozpoznanie rejonów uderzeń broni masowego rażenia. Każde rozpoznanie doraźne rozpoczyna swoją działalność opierając się na danych z rozpoznania stałego, bądź też na danych uzyskanych z innych źródeł rozpoznania doraźnego /wiadomości z wyższego szczebla lub od sąsiadów/.

Z powyższych rozważań wynika, że biorąc pod uwagę okres czasu w jakim funkcjonuje system rozpoznawczy województwa, można rozpoznanie podzielić na : funkcjonujące stale oraz prowadzone doraźnie. Warto dodać, że stale funkcjonujące rozpoznanie jest w zależności od warunków prowadzone mniej lub bardziej intensywnie, podobnie zresztą jak i rozpoznanie organizowane i prowadzone doraźnie.

Można dokonać klasyfikacji rozpoznania biorąc pod uwagę także inne kryteria na przykład:

- rodzaj sił i środków zaangażowanych lub od rozpoznania oraz charakter¹ wykorzystywanych środków.

Pod względem rodzaju sił i środków zaangażowanych dla celów rozpoznania można np. rozróżnić rozpoznanie wojskowe i cywilne.

Biorąc pod uwagę cel rozpoznania oraz charakter użytych środków można rozpoznanie podzielić na : przeciwdywersyjne, specjalne /MO i władzę bezpieczeństwa/, radiotechniczne, skażeń, sanitarne i przeciwepidemiczne /zakażeń/, przeciwpożarowe, inżynieryjne, przeciwpowodziowe itp. Wiele z nich prowadzą tak siły i środki wojskowe jak i cywilne.

3. Siły, środki oraz źródła rozpoznania województwa.

Ogrom zadań rozpoznawczych na obszarze województwa wymaga posiadania odpowiedniej ilości sił dobrze przygotowanych i wyposażonych w odpowiedni sprzęt techniczny.

Niektóre z wymienionych zadań rozpoznania ze względu na ich zakres i znaczenie w ogólnym systemie obrony kraju, a nawet w systemie obrony państw Układu Warszawskiego realizowane są przez organa jednostek podległych bezpośrednio Komitetowi Obrony Kraju.

Poszczególne działy WKO w zależności od sprawowanej przez nich funkcji w życiu polityczno-gospodarczym i obronności województwa posiadają odpowiednio rozbudowane i wyposażone organy rozpoznawcze. Pułki obrony terytorialnej posiadają w swoim składzie /w zależności od typu organizacji/ od plutonu do kompanii rozpoznania ogólnowojskowego oraz od plutonu do kompanii rozpoznania skażeń.

Bataliony obrony terytorialnej w powiatach posiadają pluton rozpoznania ogólnowojskowego i pluton rozpoznania skażeń.

Wojewódzkiemu działowi wewnętrznemu podległe są bezpośrednio organa rozpoznawcze milicji obywatelskiej, służby bezpieczeństwa atraży pożarnej, szczebla wojewódzkiego oraz podległe przez powiatowe komitety obrony organa tych samych instytucji szczebla powiatowego.

Działowi ochrony ludności podlegają wszystkie organa rozpoznania sanitarno-epidemiologicznego, budownictwa i gospodarki komunalnej.

Pozostałe działy WKO posiadają w ramach ich potrzeb odpowiednie organa i środki zdolne do prowadzenia rozpoznania w określonym zakresie - jak służba ochrony kolei, straż przemysłowa, służba wodna, służba leśna itp.

Podstawowym jednak źródłem wiadomości jest ludność cywilna. Żadna wroga działalność nie jest w stanie ukryć się przed okiem miejscowej ludności.

Każdy pododdział czy grupa ludzi nieprzyjaciela, najlepiej nawet przeszkolona i wyposażona, zostanie zawsze zauważona, albo w momencie zrzutu - albo w czasie zbiórki czy wykonywania zadania. Wszelkie działania rozpoznawcze mające na celu wykrywanie i zwalczanie wrogiej działalności muszą być oparte na ścisłej współpracy z ludnością.

Ludność cywilna najwcześniej może dostrzec wszelkie objawy powstania pożarów, uszkodzenia zapór wodnych, pojawienia się chorób zakaźnych u ludzi i zwierząt domowych. Trzeba jednakże pamiętać, że dane uzyskiwane od ludności z reguły nie są dostatecznie ścisłe oraz, że może to skutecznie wykorzystać nieprzyjaciel.

Rozpoznanie milicji i organów bezpieczeństwa jest szczególnie mocno powiązane współpracą z ludnością.

Dzięki tej współpracy organa MO są w stanie wykryć najbardziej skrytą wrogą działalność.

Dane z rozpoznania MO stanowią podstawę do oceny stopnia zagrożenia bezpieczeństwa wewnętrznego województwa lub jego części zarówno w okresie pokoju, jak i podczas wojny. Sprawnie działająca, aktywna i powszechna sieć rozpoznawczo-informacyjna, obejmująca każdy zakątek województwa stanowi podstawowe źródło rozpoznania.

Wszelka działalność przeciwdywersyjna wojsk obrony terytorialnej musi opierać się na danych z rozpoznania MO i służby bezpieczeństwa.

W innym wypadku rozpoznanie wojskowe musiałoby rozpoczynać swoją pracę zupełnie od nowa, a to wymagałoby wiele wysiłku i czasu.

Rozpoznanie wojskowe nie jest prowadzone stale i ma raczej charakter doraźny, jednak w czasie prowadzenia działań bojowych stanowi dla WKO najbogatsze źródło wiadomości o nieprzyjacielu bez których nie byłoby wprost możliwe prowadzenie działań wojskowo-obronnych.

Na rozpoznanie wojskowe składa się :

- działalność rozpoznawcza wojsk obrony terytorialnej w toku wykonywania zadań bojowych /obserwacja, podsłuch, wywiad z ludnością, przysłuchiwanie ujętych dywersantów i wszystkie inne znane sposoby rozpoznania ogólnowojskowego/;
- działalność organów rozpoznawczych jednostek wojsk KBW prowadzona specyficznymi metodami tych jednostek /wypady, zasadzki, przenikanie agentów do grup dywersyjnych, obserwacja i patrolowanie podejrzanych rejonów, wysłanie do wnętrza rejonu kontrolowanego przez dywersantów - specjalistów grup rozpoznawczo-kontrdywersyjnych itp./;
- rozpoznanie lotnicze prowadzone przez samoloty i śmigłowce w rejonach działań;
- rozpoznanie prowadzone przez komendy garnizonów, szkoły oficerskie i akademie wojskowe /obserwacja, patrolowanie, badanie skażeń powietrza, wywiad z ludnością itp./.

Bardzo ważnym źródłem wiadomości są informacje z okręgu wojskowego i KOK. Działalność ich organów obserwujących

przedsięwzięcia nieprzyjaciela w zakresie prowadzenia wojny, umożliwia im przewidywanie prawdopodobnego sposobu jego oddziaływania na obszar kraju. Wiadomości te uzupełnione danymi z własnego rozpoznania służą do opracowania planów obrony.

Ścisła współpraca z sąsiednimi województwami stanowi dla każdego województwa nieodzowne źródło wiadomości, zapewnia ciągłą wymianę informacji. Ta wymiana informacji jest zorganizowana już w okresie pokojowym, a w zależności od stanu zagrożenia i okresu wojny uzupełnia się jej system i sposób informowania.

Kolejnym źródłem wiadomości jest wymiana informacji z wojskami operacyjnymi. Wojska operacyjne mogą być ześrodkowane na terenie województwa i pozostawać tam nawet parę dni. Mogą również wykonywać marsz przez jego teren. Informacje uzyskane od wojsk operacyjnych dostarczą wiele nowych danych o działalności nieprzyjaciela i uzupełnią posiadane wiadomości.

4. Organizacja rozpoznania.

Organizacja rozpoznania opiera się na głębokiej znajomości współczesnych zasad i metod prowadzenia działań wojennych, dokładnej znajomości charakteru i problematyki obronnej województwa oraz operatywnym wykorzystaniu posiadanych sił i środków rozpoznania.

Na pojęcie "organizacja rozpoznania" składa się szereg przedsięwzięć związanych z organizacją zdobywania wiadomości o nieprzyjacielu, terenie i sytuacji wewnętrznej na wszystkich odcinkach życia kraju. Głównym organizatorem rozpoznania dla celów operacyjno-obronnych i koordynatorem wysiłków wszystkich zainteresowanych działań jest WSzW, będący w tym zakresie organem wykonawczym WKO.

Podstawą do organizacji rozpoznania na obszarze województwa jest :

- zadanie i decyzje WKO do obrony;
- wytyczne przewodniczącego WKO do rozpoznania;

- ...

- zarządzenia sztabów przełożonych do rozpoznania ;
- wnioski z oceny stanu zagrożenia województwa ;
- stan sił i środków rozpoznania oraz ich możliwości.

Organizacja rozpoznania obejmuje następujące główne przedsięwzięcia przewodniczącego WKO i WSZW :

- określenie ogólnych zadań rozpoznania ;
- planowanie rozpoznania ;
- postawienie zadań do rozpoznania poszczególnym wykonawcom ;
- organizacja i utrzymanie nieprzerwanej łączności ze sztabami oddziałów, powiatowymi komitetami obrony i poszczególnymi działami WKO prowadzącymi rozpoznanie;
- zbieranie i opracowanie wiadomości z rozpoznania ;
- wszechstronne studiowanie sposobów i metod oddziaływania nieprzyjaciela na terenie województwa.

Brak wytycznych lub zarządzeń z wyższych sztabów nie zwalnia WKO z obowiązku organizowania rozpoznania.

Opóźnione wytyczne lub zarządzenia do rozpoznania należy uwzględnić wnosząc poprawki i uzupełnienia do opracowanych planów.

Organizując rozpoznanie należy uwzględnić warunki współdziałania z sąsiednimi województwami, oddziałami WOP i KBW oraz wojskami operacyjnymi znajdującymi się na obszarze województwa.

5. Praca wydziału operacyjno - rozpoznawczego WSZW

Do podstawowych obowiązków wydziału operacyjno-rozpoznawczego w zakresie rozpoznania należy:

- dokładna znajomość całego obszaru województwa i przyległych sąsiednich terenów pod względem geograficzno-topograficznym;
- znajomość rozmieszczenia i charakteru obiektów o znaczeniu gospodarczym, politycznym i militarnym ;
- wszechstronna znajomość zasad i metod działania grup specjalnych przypuszczalnych przeciwników, ich skład organizacyjny uzbrojenia i wyposażenie ;
- znajomość i ciągłe studiowanie strategii i taktyki potencjonalnych przeciwników, a szczególnie sposobu wykorzystania przez nich bmar, desantów powietrznych i morskich oraz grup specjalnych ;

- planowanie i koordynowanie wysiłków rozpoznawczych wszystkich działów WKO w celach operacyjno-obronnych zgodnie z wytycznymi przewodniczącego WKO i szefa WSzW;
- analiza możliwości oddziaływania przeciwnika na ludność /wroga propaganda, dezinformacja, sianie paniki, tworzenie zbrojnego wrogiego podziemia/ ;
- ocena wspólnie z innymi działami stopnia zagrożenia obszaru województwa;
- szybkie zebranie danych o rejonach uderzeń bmar nieprzyjaciela i ich skutkach ;
- zebranie aktualnych danych o pojawieniu się na terenie województwa i sąsiadów, desantów i grup specjalnych nieprzyjaciela, ich sile i działalności ;
- wnikliwe studiowanie metod i sposobów działania nieprzyjaciela na terenie województwa i sąsiadów w celu wyciągnięcia wniosków odnośnie jego możliwości i przewidywanych dalszych działań ;
- przedstawienie meldunków szefowi WSzW /na jego żądanie lub z własnej inicjatywy / o działaniu nieprzyjaciela na obszarze województwa oraz potrzebach i sposobach przeciwdziałania ;
- składanie meldunków do KOK i OW oraz zbieranie od nich informacji o działalności nieprzyjaciela na obszarze OW i kraju ;
- wymiana informacji o działaniu nieprzyjaciela z sąsiednimi województwami, KBW, WOP i wojskami operacyjnymi znajdującymi się na terenie województwa ;
- kierowanie działalnością rozpoznawczą sił i środków działu militarnego.

Praca wydziału operacyjno-rozpoznawczego WSzW w zakresie planowania i koordynacji rozpoznania obejmuje przede wszystkim:

- prowadzenie ogólnej analizy stanu zagrożenia obszaru województwa oraz przedstawianie szefowi WSzW ogólnej oceny stanu zagrożenia ;
- opracowanie ogólnego planu rozpoznania WKO przy ścisłej współpracy ze wszystkimi działami ;

- uzgodnienie zasad funkcjonowania sieci powiadamiania oraz sposobu przekazywania zdobytych wiadomości;
- uzgodnienie organizacji rozpoznania na stykach oddziałów obrony terytorialnej oraz z sąsiednimi województwami;
- przekazywanie zainteresowanym działom oraz wojskom obrony terytorialnej wiadomości z rozpoznania wyższego szczebla oraz sąsiadów.

a/ Ocena stanu zagrożenia województwa

Obszar województwa może być zagrożony działalnością nieprzyjaciela /dywersja, uderzenia bmar, uderzenia lotnictwa, desant powietrzny, morski/ żywiołu /powódź, posucha/, epidemiami chorób itp.

W ocenie stanu zagrożenia w zależności od jego rodzaju i rozmiarów mogą brać udział przedstawiciele wszystkich działów, a niekiedy tylko przedstawiciele działów zainteresowanych. Może być zagrożony cały obszar województwa, jego część lub tylko niektóre obiekty. Podstawą do oceny stanu zagrożenia będą zazwyczaj wstępne dane z rozpoznania stałego, a w toku wojny również dane z rozpoznania doraźnego pochodzące z wyższych szczebli, od sąsiadów lub niektórych działających już własnych organów rozpoznawczych.

Ocena stanu zagrożenia ma stanowić podstawę do wszelkich przedsięwzięć militarnych, politycznych i gospodarczych. Nie każde zagrożenie pociąga za sobą potrzebę dokonywania wszystkich przedsięwzięć, niekiedy wystąpią tylko niektóre z nich. Jako przykład może posłużyć zagrożenie charakteru gospodarczego /żywioł lub epidemia/, które nie spowoduje w zasadzie przedsięwzięć militarnych, chociaż i te czasami mogą wystąpić. Najwięcej przedsięwzięć pociąga za sobą zagrożenie działalnością nieprzyjaciela, gdyż razem z nim występuje zagrożenie gospodarcze i polityczne. Bez oceny stanu zagrożenia nie można przystąpić do planowania jakichkolwiek poczynań, bo nawet najprostsze z nich nie dałyby oczekiwanych rezultatów. Stan zagrożenia nie zawsze musi być rzeczywisty to znaczy objawiającym się w konkretnym

prowadzeniu przez nieprzyjaciela działań, istnieniu pożaru, powodzi itp. Może on stanowić tylko groźbę, z którą należy się liczyć.

Rozpatrywać je należy, jako prawdopodobne zagrożenie, przeciwko któremu zostaną podjęte odpowiednie środki zapobiegawcze.

Ocena stanu zagrożenia stanowi podstawę do planowania rozpoznania.

Nie zawsze wnioski odnośnie przewidywanego działania nieprzyjaciela potwierdzają się. W wypadku działania nieprzyjaciela w innych rejonach lub na inne obiekty należy przeprowadzić ocenę od nowa odpowiadającą rzeczywistości zaistniałej sytuacji. Podstawą do oceny charakteru i wielkości zagrożenia są dane z rozpoznania stałego wskazujące symptomy jakiejś groźby oraz przewidywania o możliwości powstania i rozwoju określonego stanu. Każdy specjalista wojskowy i cywilny znając dokładnie znaczenie i pracę swego resortu powinien umieć oceniać i przewidywać, jakie powstają względnie jakie, kiedy i gdzie mogą być oddziaływania nieprzyjaciela lub groźby żywiołu czy epidemii.

Taka ocena możliwa jest tylko w wyniku prawidłowego określenia roli i znaczenia województwa, jego części lub obiektu pod względem gospodarczym i wojskowo - obronnym oraz jakie znaczenie ono stanowi dla działalności nieprzyjaciela. W ocenie stanu zagrożenia przez nieprzyjaciela należy rozpatrzeć następujące zagadnienia :

1. Możliwości użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia i klasycznych środków walki /kiedy, na jakie obiekty i jakie środki nieprzyjaciel może zastosować/, jakie w związku z tym organa rozpoznawcze trzeba będzie uruchomić o datkowo.
2. Które rejony i obiekty mogą być objęte działalnością dywersyjną nieprzyjaciela, a jeśli są dane o pojawieniu się grup dywersyjnych należy określić ich liczebność, organizację, uzbrojenie, wyszkolenie, system dowodzenia, zapatrywania i łączności.
3. Które rejony lub obiekty mogą stanowić główny cel działań dywersyjnych nieprzyjaciela.
4. Przewidywalne rejony bazowania grup dywersyjnych i wrogiego podziemia.

5. Związek między siłami dywersyjnymi a wojskami operacyjnymi i użyciem broni masowego rażenia, na przykład możliwości przygotowania rejonów desantowania wojsk operacyjnych nieprzyjaciela, przewidywane siły i możliwe sposoby działania desantu.
6. Propozycje odnośnie potrzeb przeciwdziałania przewidywanym lub istniejącym działaniom nieprzyjaciela.

Ponieważ działalność nieprzyjaciela pociąga za sobą potrzebę przedsięwzięć militarnych, politycznych i gospodarczych, ocena jej będzie podstawą do planowania rozpoznania dla wszystkich działów i reprezentowanych przez nich resortów. W wyniku oceny stanu zagrożenia określa się potrzeby i zadania rozpoznania poszczególnych działów oraz system powiadamiania o wynikach rozpoznania.

Sprecyzowaną ocenę stanu zagrożenia województwa wraz z odpowiednimi wnioskami i propozycjami wydział operacyjno-rozpoznawczy przedstawia szefowi WSzW, a ten z kolei referuje ją przewodniczącemu WKO. Po wypracowaniu przez WKO decyzji do obrony województwa wydział operacyjno-rozpoznawczy przystępuje do opracowania planu rozpoznania i wydania zarządzeń dla poszczególnych wykonawców.

b/ Planowanie rozpoznania

W poprzednich rozdziałach stwierdzone zostało, że rozpoznanie na obszarze województwa jest procesem ciągłym, prowadzone jest w czasie pokoju i wojny. W związku z tym planowanie rozpoznania w poszczególnych okresach będzie polegało na wnoszeniu do istniejącego planu poprawek i uzupełnień. W zależności od zaistniałej sytuacji może zajść potrzeba opracowania zupełnie nowego planu rozpoznania. Ciągłe zmiany sytuacji oraz stan posiadanych wiadomości i warunki w jakich prowadzone jest rozpoznanie wywołują potrzebę elastycznego przystosowania się do nich.

Plan rozpoznania WKO powinien zawierać :

- ogólny cel rozpoznania na obszarze województwa;
- zadania i główne wysiłki rozpoznania organów rozpoznawczych województwa, powiatów i miast wydzielonych;

- w jakiej kolejności i co należy rozpoznać;
- ważniejsze problemy współdziałania poszczególnych organów rozpoznawczych i wymiana informacji;
- terminy i sposoby przekazywania danych z rozpoznania, meldunków i sprawozdań.

Wydział operacyjno-rozpoznawczy opracowuje plan rozpoznania WKO przy ścisłej współpracy z przedstawicielami poszczególnych działów. Dokument ten może być opracowany w formie graficznej na mapie z oceną stanu zagrożenia lub w formie tabeli.

Na podstawie wniosków z oceny ^{stanu} zagrożenia i planu rozpoznania wydział operacyjno-rozpoznawczy opracowuje dla poszczególnych wykonawców zarządzenia do rozpoznania, które obejmują:

- krótkie wnioski z oceny stanu zagrożenia;
- cel, zadania i główny wysiłek rozpoznania;
- zadania sąsiadów /dla powiatów - zadania wojewódzkich organów rozpoznawczych działających na ich terenie/ i ważniejsze problemy współdziałania z nimi;
- terminy i sposoby przekazywania meldunków i sprawozdań z rozpoznania.

Zarządzenia do rozpoznania nie zawsze i nie do wszystkich wykonawców będą wysyłane w formie pisemnej. Decydować o tym będzie czas oraz potrzeba zaistniałej sytuacji.

W wypadku braku czasu zarządzenia takie mogą być przekazane na podstawie planu rozpoznania technicznymi środkami łączności lub podane ustnie.

Planowanie jest jednym z podstawowych elementów organizacji rozpoznania stałego. Każda nowa wiadomość, każda zmiana sytuacji pociąga za sobą konieczność wykonania dodatkowych, czasami zupełnie nowych zadań rozpoznania. Planowanie jest równocześnie elementem kierowania rozpoznaniem.

Samo bowiem planowanie choćby najbardziej doskonałe nie rozwiąże zagadnienia rozpoznania. Plan musi być doprowadzony do poszczególnych wykonawców we właściwym czasie, gdyż oni wypełniają bezpośrednio zadania ujęte w planie rozpoznania.

Kierowanie rozpoznaniem oprócz planowania i stawianie zadań

poszczególnym wykonawcom wymaga zapewnienia ciągłego napływu danych z realizacji tych zadań.

Wydział operacyjno-rozpoznawczy powinien utrzymywać ścisły kontakt z sąsiednimi województwami i oddziałami centralnego podporządkowania działającymi na obszarze województwa. Z sąsiadami należy uzgodnić sposób współdziałania organów rozpoznawczych na stykach oraz wymianę informacji.

Ponieważ działalność dywersyjna nieprzyjaciela i skutki uderzeń jego broni masowego rażenia nie będą ograniczały się do granic administracyjnych województwa, istnieje konieczność utrzymywania ciągłej łączności między wydziałami operacyjno-rozpoznawczymi sąsiadujących województw, powiatów i organów rozpoznawczych działających na stykach. Nie zawsze wiadomości napływające od własnych organów rozpoznawczych dostarczą pełnego obrazu działalności nieprzyjaciela i stopnia zagrożenia obszaru województwa. W tym wypadku OW i KOK może dostarczyć dla WSzW szeregu dodatkowych uzupełniających danych o nieprzyjacielu. Oprócz wiadomości przekazywanych z inicjatywy wyższych sztabów WSzW może w miarę potrzeby składać do nich zapotrzebowania na wiadomości dodatkowe. Zapotrzebowane wiadomości mogą dotyczyć: położenia frontu wojsk operacyjnych, sił desantu powietrznego i morskiego lądującego na stykach kilku województw, rejonów uderzeń naziemnych, broni jądrowej, których obłoki pyłu radioaktywnego mogą stanowić zagrożenie dla obszaru województwa itp. WSzW może składać zapotrzebowania pisemne lub ustne.

6. Analiza i wykorzystanie danych z rozpoznania.

Kierowanie obroną obszaru województwa wymaga od rozpoznania dostarczenia aktualnych, opracowanych danych o działalności nieprzyjaciela i stopniu zagrożenia województwa. Wydział operacyjno-rozpoznawczy powinien zbierać wiadomości ze wszystkich dostępnych mu źródeł /od podwładnych, sąsiadów, wyższych sztabów/. Z niektórych źródeł wpłyną wiadomości stwierdzające tylko spostrzeżone fakty. Z innych natomiast może wpłynąć sama ocena spostrzeżonego faktu bez żadnych szczegółów.

Dla sztabu gorsza jest ta druga ewentualność gdyż pomimo, że pierwsza wiadomość nie posiada oceny, ale na jej podstawie można taką ocenę przeprowadzić. W drugim natomiast wypadku przekazanej oceny nie można sprawdzić gdyż brakuje do niej podstawowych danych. Wynika stąd, że każdy meldunek z rozpoznania powinien zawierać fakty i w miarę możliwości krótką ich ocenę. Nieprzyjaciel w czasie działań dywersyjnych może prowadzić zakłócenia radiowe utrudniające w ten sposób utrzymanie kontaktu z niektórymi, a często nawet z większością organów rozpoznawczych. Bardzo poważnym, a zarazem niebezpiecznym dla kierowania rozpoznaniem jest włączenie się do sieci lub kierunku radiowego radiostacji nieprzyjaciela podającej fałszywe meldunki i zarządzenia. Jest to szczególnie niebezpieczne w początkowym okresie działań. Obsługa współpracujących radiostacji nie poznała jeszcze charakterystycznych sposobów prowadzenia rozmów swoich abonentów ich głosu, wad lub cech poszczególnych radiostacji. Fałszywa wiadomość i związana z tą wiadomością pochopna, nieprzemyślana decyzja może spowodować niepowetowane straty w siłach własnych, a to z kolei da szansę nieprzyjacielowi do pomyślnego wykonania jego zadania. Przyjmując wiadomość lub wydając zarządzenie za pomocą technicznych środków łączności należy mieć pewność, że koresponduje się z właściwym abonentem.

Wszystkie napływające informacje wydział operacyjno-rozpoznawczy wrysowuje na mapę oraz prowadzi notatki uwzględniając od kogo, kiedy i jaka wiadomość wpłynęła. Zebrane wiadomości z rozpoznania muszą być odpowiednio uporządkowane i dokładnie przeanalizowane. Analiza wiadomości powinna przebiegać szybko, gdyż wyciągnięte w jej wyniku wnioski mają stanowić podstawę do powzięcia decyzji przez WKO.

Opracowanie danych z rozpoznania polega na odpowiednim ich posegregowaniu pod względem wiarygodności i przydatności dla poszczególnych działów WKO, przestudiowaniu i porównaniu z wiadomościami otrzymanymi z różnych źródeł oraz opracowaniu i zestawieniu ich w formie wniosków.

Studiując wiadomości należy uwzględnić kiedy, kto i w jakich warunkach je zdobył.

Określając wiarygodność posiadanych wiadomości należy rozpatrzyć :

- umiejętność i doświadczenie danego organu rozpoznawczego w zdobywaniu wiadomości ;
- realność warunków i możliwości zdobycia oraz czasu przekazywania wiadomości przez organ rozpoznawczy;
- stopień realności danej informacji w porównaniu z posiadanymi materiałami.

Znając poziom wykształcenia i doświadczenie danego organu rozpoznawczego można z góry określić jego możliwości w zdobywaniu danych o działaniu nieprzyjaciela. Często ten sam fakt dostrzeżony przez kilku ludzi będzie przez każdego z nich inaczej widziany i w różny sposób oceniany. Stąd też istnieje możliwość otrzymywania wiadomości mocno wyolbrzymionych lub niedocenionych. Zarówno jedno jak i drugie utrudniają przeprowadzenie należytej oceny, a w konsekwencji tego może nastąpić niewłaściwe wykorzystanie własnych sił i środków. Porównywanie kilku wiadomości dotyczących tego samego zjawiska lub obiektu i czasu rozpoznania jest jednym z najlepszych sposobów ustalenia ich wiarygodności. Nie zawsze jednak można dysponować danymi z kilku źródeł o tym samym obiekcie rozpoznania, a wiarygodność informacji budzi pewne zastrzeżenia, w takim wypadku wiadomość tę należy dodatkowo sprawdzić przez inne organy rozpoznawcze.

Kolejnym ważnym zagadnieniem w opracowaniu danych jest określenie ich przydatności pod względem czasu i użycia sił :

- wiadomości wymagające natychmiastowej reakcji ;
- wiadomości posiadające ważne znaczenie w przyszłości ;
- czyje i jakie siły muszą reagować na daną wiadomość /siły województwa, powiatu czy wyższego szczebla oraz z jakiego działu/.

Na podstawie wynikliwej oceny posiadanych wiadomości pod względem ich treści, przydatności i wiarygodności

uzyskane dane można podzielić na :

- pewne - oparte na konkretnych faktach i potwierdzone przez inne źródła ;
- prawdopodobne - możliwe do przyjęcia na bazie posiadanych wiadomości i znajomości położenia się przeciwnika, przy braku dostatecznych dowodów na ich potwierdzenie ;
- wątpliwe - sprzeczne z posiadanymi danymi i nie poparte konkretnymi faktami ;
- fałszywe - zawierające nieprawdziwe dane.

Trafność określania rodzaju wiadomości wymaga dużego doświadczenia i operatywności pracowników sztabu, znajomości sytuacji na całym obszarze województwa oraz umiejętności przewidywań. Żadnych danych z rozpoznania nie należy pochopnie przyjmować ani też odrzucać. Nie wolno również czekać na sprawdzenie danych zachowując je tymczasem tylko dla siebie. Wydział operacyjno-rozpoznawczy po opracowaniu danych z rozpoznania przedstawia je szefowi WSZW w formie krótkich skonkretyzowanych wniosków zawierających ocenę dotychczasowych działań nieprzyjaciela, jakich działań nieprzyjaciela należy oczekiwać oraz w jaki sposób należałoby przeciwdziałać obecnym i przewidywanym jego działaniom.

Studiowanie strategii i taktyki nieprzyjaciela odbywa się już w okresie pokojowym. Na tej podstawie opracowuje się plany obrony kraju, województw, powiatów itd. Jednak w działaniach wojennych nie było jeszcze wypadku żeby opracowane w okresie pokojowym sposoby działań przetrwały bez zmian do końca wojny. Działania wojenne stały się ich sprawdzianem, powodowały zmiany w organizacji i wyposażeniu wojsk, wносиły zmiany do metod i sposobów prowadzenia walki. Stąd nasuwa się potrzeba i konieczność ciągłego studiowania sposobów i środków stosowanych przez nieprzyjaciela oraz skuteczności własnych przeciwdziałań. Podstawą do studiowania tych zagadnień przez wydział operacyjno-rozpoznawczy jest znajomość zasad działania nieprzyjaciela oparta na uogólnieniu wiadomości uzyskanych z rozpoznania w pewnym okresie czasu. Kolejnym ważnym zagadnieniem jest analiza skuteczności stosowanych form i metod rozpoznania oraz działań organów rozpoznawczych.

Na podstawie uzyskanych wiadomości oraz analizy sposobów i form działania nieprzyjaciela wydział operacyjno-rozpoznawczy

opracowuje komunikaty rozpoznawcze. Mają one na celu podanie do wiadomości poszczególnych działów WKO i wojsk terytorialnych ogólnego przebiegu i metod działania nieprzyjaciela na terenie województwa i sąsiadów oraz ocene możliwości dalszych jego działań. Działy WKO i wojska obrony terytorialnej na podstawie komunikatu dokonują odpowiednich przedsięwzięć w celu nastawienia i przygotowania podległych im organów rozpoznawczych do dalszych działań. W myśl zarządzeń sztabów przełożonych, wydział operacyjno-rozpoznawczy składa okresowe i doraźne meldunki oraz sprawozdania z rozpoznania na obszarze województwa.

7. Wnioski końcowe

Z przedstawionych ogólnie problemów i potrzeb rozpoznania na obszarze województwa wynika, że WKO musi dysponować różnorodną i szeroko rozbudowaną siatką rozpoznania. Rozpoznanie w pojęciu ogólnym prowadzone jest ciągle zarówno w okresie pokojowym jak i w czasie wojny. Zorganizowana w okresie pokojowym sieć rozpoznania ma charakter stacjonarny, jest ściśle powiązana z terenem, posiada odpowiednio do swoich potrzeb funkcjonujący system powiadamiania i współdziałania. Ta sieć rozpoznania działa również w okresie wojny.

Działania wojenne nasuwają potrzebę wzmocnienia istniejącego systemu rozpoznania przez uruchomienie nie zaangażowanych dotychczas organów rozpoznawczych. Organami takimi są siły i środki rozpoznania wojsk obrony terytorialnej. Rozpoznanie wojskowe w pracy swojej musi opierać się na ścisłej współpracy z organami rozpoznania stałego. Organizacja rozpoznania wojskowego odbywa się na bazie danych dostarczonych przez organa MO.

Podstawą do organizacji rozpoznania jest przeprowadzona wspólnie przez WSzW, MO i przedstawicieli innych działów ocena stanu zagrożenia województwa, zarządzenia do rozpoznania wydane przez KOK, OW i WKO. Rozpoznanie wymaga ciągłego i elastycznego kierowania. WSzW jest głównym organem WKO kierującym całością działań rozpoznawczych charakteru operacyjno-obronnego.

OPRACOWAŁ :

ppłk dypl. S. WOŁYNIAK

Wydrukowano w 100 egz.

Egz. nr 1-100 B.T.
Wyk.ppłk S.Wołyńskiak
Druk.Cz.B.
Nr ks.01050/WW